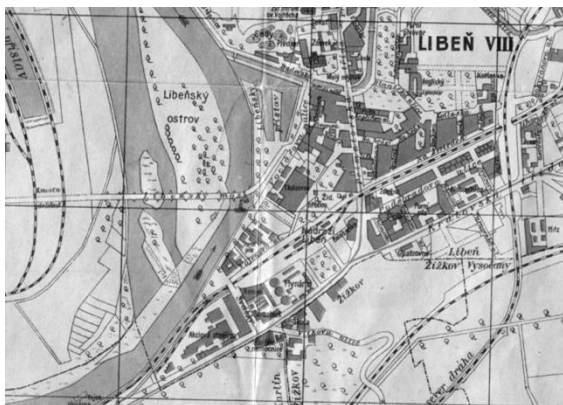
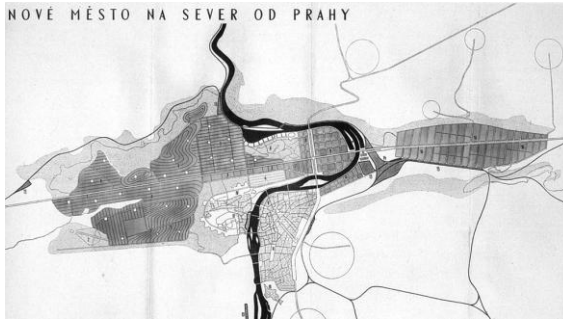

NOVÉ MĚSTO NA SEVER OD PRAHY

Palmovka jinak

Vybrané úvahy o místě, vztazích, výzvách a východiscích

V rámci programu „Mluvme spolu“
podpořeno z Fondu T-Mobile
prostřednictvím Nadace VIA

Palmovka (Dolní Libeň) je přirozeným topografickým, funkčním i historickým centrem svého okolí.

Do úlohy místa promluvilo několik faktorů, které během posledního století tento přirozený potenciál umenšovaly.

Vývoj nedal Palmovce šanci využít potenciál být centrem, který bezpochyby má. Lze říci, že prošla dlouhým obdobím devastace části města, a mizející identita jedinečného místa přežívá spíše v odkazu zásadních děl české literatury a výtvarného umění a v paměti starousedlíků. Dolní Libeň si navzdory všem destruktivním zásahům zachovala alespoň částečně genius loci rostlé dělnické čtvrti s blokovou zástavbou přelomu 19. a 20. století, včetně fragmentů původní osady. Leží přesně na okraji širšího pražského centra. Je přirozenou křižovatkou cest a ohniskem čtvrtí, které podél nich vznikly. Význam místa podtrhuje uzel městské dopravy a významné historické trasy. Vinou nezájmu o podobu místa a nekonceptností rozsáhlého veřejného prostoru je ale vnímána negativně, a stala se místem stigmatizovaným, se špatnou pověstí.

Správně utvářená koncepce může potenciál využít a proměnit dolní Libeň v živé centrum, které patří do pražské mozaiky míst se specifickým charakterem a identitou. Tento text přibližuje deset významných urbanistických faktorů, které vývoj Palmovky ovlivnily a dále předurčují. Vypořádání se s nimi bude klíčem k úspěchu při navrhování urbanistické vize.

1 Faktory určující stav i výzvy návrhu

1.1 Topografie

Prvním a výchozím činitelem je topografická situace. Prostor Palmovky je poměrně malý, na západě definován řekou, na severu a jihu je vymezen významnými terénními útvary s cennou zelení, které na východ utvářejí úzké hrdlo, bránu Prahy do východních Čech. Velikost a vhodnost místa dala vzniknout již od středověku významné osadě. Topografická intimita místa kontrastuje s monumentalitou pražské kotliny. Toto napětí se propsalo i do role místa ve městě. Zvláštní konfigurace místa určuje Palmovce poměrně malý prostor, měřítko, aniž jí tím bere celoměstský význam.

1.2 Pozice ve městě

Palmovka je na okraji kompaktního města, podobně jako další místa s různě naplněným potenciálem, může hrát (a v minulosti i hrála) významnou roli městského subcentra. Podobné, byť ne zcela souřadné, ekvivalenty má Praha ve Vítězném náměstí, Andělu, Pražského povstání apod. Palmovku ovšem významně odlišuje historická tradice, pro tyto subcentra unikátní pozice v meandru řeky a křížení hlavních tras na východ. Přestože se jedná dnes o pozici z

hlediska kompaktního města periferní, budoucí rozvoj Vysočan a význam křížení severojižního a jihozápadního směru může Palmovce určit roli významnější. Překážkou spojení Palmovky s městem je její dnešní neurčenost a vzdálenost od městského centra cézurami Rohanského ostrova a neurčitého prostoru řeky u Libeňského mostu.

1.3 Geometrie a měřítko

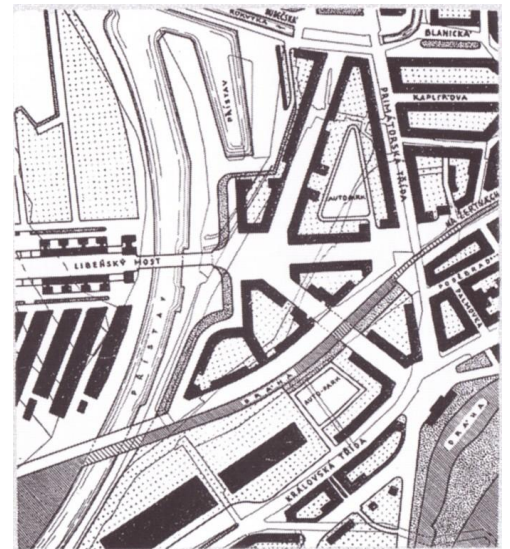
Již zmíněná morfologie a pozice ve městě přináší několik logických geometrických principů, které se setkávají právě na Palmovce. Pravidelný geometrický rastr Karlína naráží na oblouk řeky, zástavba Zenklovy ulice, propojující Horní Libeň, přináší další geometrický princip, směr severního diametru, který určuje osa Libeňského mostu, se prolíná se geometrií zástavby ulice na Žertvách, které byla vymezena železnicí. Podobně je Palmovka střetem různých měřítek bloků, domů a prostorů. Kompozice rozdílných městských prostorů od zámečku přes Elsnicovo náměstí, Na Žertvách a křižovatky Palmovka vrcholí libeňským plynojemem. Nalézt spojovací princip dnes není jednoduché a vyžádá si pořádnou dávku urbanistického umu a vynalézavosti.

1.4 Historie místa a genius loci

Bohatství Prahy je v množství příběhů, které na sebe volně navazují, respektive spíše sousedí. Praha je heterogenní celek malých světů. Vlastní charakteristická identita historie, život a podoba míst a čtvrtí, kontrastnost těchto příběhů je vlastně základem Pražské identity. Zachování a rozvíjení pestrosti charakterů míst a čtvrtí jako hodnoty, která se zásadně ovlivňuje celkovou podobu města, je velmi důležitou výzvou pro rozvoj Prahy. Jedním z pražských příběhů, který není „velký“ ale je a trvá celou historií, je Palmovka a Libeň. Genius Loci několikrát přepsaného města nestačí nalézt, ale vytvořit podmínky pro jeho znovunarození. Palmovka je místo nedokončených příběhů a jeden se možná začíná psát znovu. Na jeho konci by měla Palmovka zůstat místem s vlastním charakterem, identitou, měřítkem a příběhem.

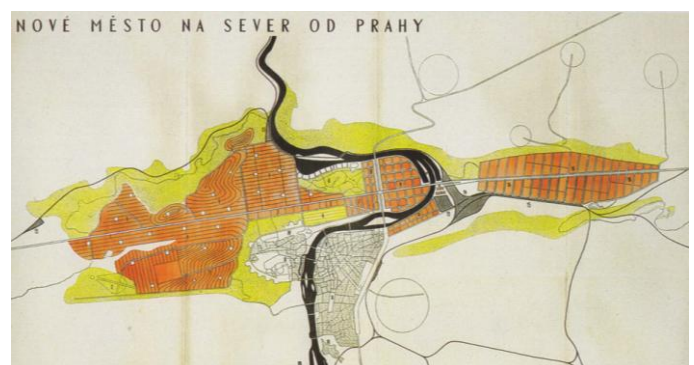
1.5 Řeka

Řeka byla hlavním činitelem všech historických etap Dolní Libně, ať již rybářské a barvířské osady, později přístavu, nebo jako významného faktoru pro umístění průmyslových areálů a železniční trati. Řeka byla i součástí městského prostoru pobřežní ulice. Historický prostor byl v nedávné době významně modifikován regulací Vltavy, která Dolní Libni řeku vzala. Na řece získané plochy s městem nesrostly, prostor zůstal nenaplněn a postupně zpustl. Dnes je vzdálená řeka a podoba pražského meandru mezi Holešovicemi a Libní cézuroou, která Palmovku od města spíše oddaluje než spojuje. Délka Libeňského mostu, vzdálenost od řeky i Holešovic, limity povodňového pásma i privatizace zbytků řeky je stěžejním problémem. Dolní Libeň ztratí velkou část své identity, pokud se nepodaří řeku znovu přiblížit, vrátit jí spojovací roli.

1.6 Severní diametr

Jen částečně naplněný koncept severního diametru vznikl jako logický záměr rozvoje města při respektování topografické situace i dalších městských vazeb. Důležitým bodem měla být historická křižovatka cest na Palmovce, kam Severní diametr vstupuje Libeňským mostem v neukončené kompozici. Urbanizace kompaktního města na sever od jádra víceméně sledovala záměr diametru, ale hlavní

osa nepřekonala bariéru Bubenského nádraží a i vyústění libeňského mostu na Palmovce ukazuje na nedokončenost konceptu. Role Palmovky jako spojujícího bodu pražského východu (Vysočan) s městem je další výzvou pro budoucí řešení území.

1.7 Brána východu

Velkou roli může Palmovka získat jako centrem a reprezentací významu Vysočan a východního města. Údolí Rokytky vytvořilo ojedinělou propojující osu rovin středních Čech a Pražského meandru, kde všechny cesty vedly úzkou branou Dolní Libně do města. Tento potenciál, odrážející se i v konceptu severního diametru dnes Palmovka nezhodnocuje. Význam a budoucí úloha místa ve městě jsou na uchopení tohoto potenciálů závislé.

1.8 Křižovatka

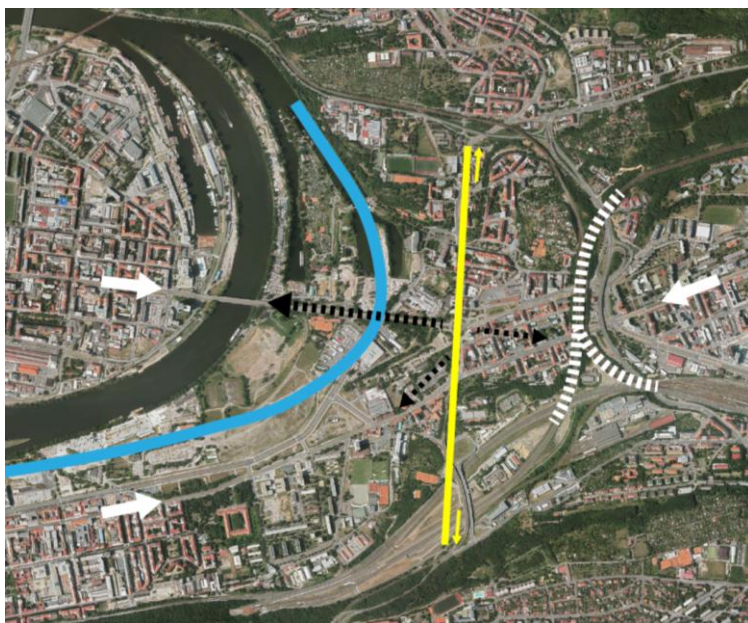
Zmíněné východozápadní trasy minulých i současných propojení jsou na Palmovce zvýrazněny křížením severojižním, jichž má Praha díky své morfologii velice málo. Na východě je prvním takovým propojením za hradbami (severojižní magistrálou) Palmovka a Balabenka, další má město až na průmyslovém okruhu. Toto křížení již z principu určuje celoměstský význam místa (podobně jako nádraží Bubny). Hrozbou jsou dopravní celoměstské zátěže.

1.9 Uzel veřejné dopravy

Je to místo, kde se kříží pět směrů tramvajových tratí s vedením metra. Je s podivem, jak je tento potenciál zanedbaný. Podobná místa v Praze se obvykle přetvořila v silná městská centra a subcentra.

1.10 Bariéry a doprava

Ojedinělá pozice východní křižovatky hlavních tras přináší Palmovce celoměstské dopravní zátěže na minimálním prostoru a prostorové i provozní bariéry. Ostře kontrastují s jeho intimitou a nepřinášejí s výjimkou veřejné dopravy mnoho benefitů. Do jisté míry jsou řešení tohoto konfliktu v území předurčuje budoucí urbanismus místa. Hrozbou, která může zásadně determinovat budoucí rozvoj, jsou existující návrhy nadřazených dopravních staveb.

2 Co s tím?

2.1 Celoměstský kontext

Celoměstské vazby jsou pro Palmovku určující a všechna řešení budou vyžadovat vstup města a efektivní koordinaci. Urbanistické faktory, které se na Palmovce uplatňují, stejně jako základní koncepty i dopravní úloha, byly a jsou celoměstského charakteru. Území nelze úspěšně řešit pouze v jednom měřítku.

2.2 Identita

Historie místa je plná nedokončených a přepisovaných příběhů urbanismu své doby a jejího očekávání. Tyto silné příběhy se odehrávaly na svého druhu periferii města, v prostoru malého měřítka. Je smutné, že dnes je Palmovka (podobně jako např. Josefov) dalším příkladem ztráty prostorového dědictví, které svou inspirativností ovlivnilo českou kulturu. Dnes před námi stojí otázka znovunalezení libeňské identity a vytvoření podmínek pro její rozvíjení. Takový úkol nelze tvořit v úzkém kruhu dočasných vlastníků a investorů a není ani úkolem pouze pro zvolené zástupce. Je výzvou pro odborníky i veřejnost.

2.3 Silná vize

Místa podobného významu a koncentrace střetů nelze vyřešit bez silné vize a konceptu (silná v tomto smyslu neznamená necitlivá – ale přesvědčivá s vnitřní integritou). Postupné a nekoncepční zásahy mohou pouze dále petrifikovat existující problémy či další přinášet. Nejhorší variantou je na Palmovce probíhající ad-hoc urbanizace, megalomanské záměry a ztráta měřítka místa. Volný pohyb a péče o vlastní prospěch nedokáže vytvořit kvalitu, ta vzniká až starostí o místo.